

Mahmud ALLAHMANLI,
filologiya elmləri doktoru,
professor

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Məsələn, dərslük və monoqrafiyalarda -çı, -çi, -çu, -çü şəkilçisinin yeni yaratdığı isimlərə şəxs anlayışı verdiyi göstərilmişdir. Lakin heç bir dərslükdə və monoqrafiyada bu sözdüzdəldici şəkilçinin formaca şəxs-subyekt mənalı sözlərə oxşar danışılmamışdır. Ancaq dilimizin zooloji leksikasına aid ədəbiyyatda çovdarçı, siğirçı, çərənçi, fitçi adları haqqında söhbət açdığımız şəkilçinin sadə sözlərə artırılması yolu ilə yaranmışdır. Yalançı bülbül, harayçı quşu adlarının formalaşmasında da -çı, -çi, -çü, -çü sözdüzdəldici əsas, başlıca rol oynamışdır.

Yusif Yusifov Azərbaycan dilinin morfolojiyasına aid yazılmış dərslük və monoqrafiyalarda -cıl, -cil, -cül, -cül sözdüzdəldicinin bacarıq, xasiyyət, hal-vəziyyət mənalı ifadə edən sifətlər düzəldiyi deyilir, ancaq Azərbaycan dilinin zooloji leksikasına dair qaynaqlarda həmin -cıl, -cil, -cül, -cül şəkilçisinin isim də yaratdığını söyləmiş və qamış-

ziyalı kimi necə oturub durmağı, ədəb-ərkanı, davranışı, bütünlükdə insani dəyərləri, uralıqda dayanmağı mənimsəmişdir. Məhz bütün bunlar onun yurdunu, vətəni, xalqını sevməyi malik şəxsiyyət kimi yetişməsinin nümunəsi olmuşdur.

Aydın, parlaq və dəqiq mühakimələrinin başlanğıcı hələ ilk araşdırmalarında özünü göstərir. Onun yaradıcı təfəkkürü, düşünmə bilmək qabiliyyəti eyni zamanda bir genetik kod olaraq da müşahidə olunur. İlk yazıları (araşdırmaları) bunun göstəricisidir və orada irəli sürülən mühakimə, "fəlsəfi zaman anlayışının linqvistik ifadə vasitələri içərisində qrammatik zaman şəkilçiləri arasındakı münasibətə toxunulmaması bəzi mühüm, səciyyəvi cəhətlərin nəzərdən qaçırılmasına səbəb olmuşdur" düşüncəsi sırf istedad və fəlsəfi duyumun təfəkkür intellektiyasına bağlıdır. Tələblik illərində bu kontekstdə məsələnin mahiyyətinə paralelizmlərlə baxa bilmək və problemə-tikanın alt qatına dayanmaların polifoniyasını fəlsəfi aspektdə təhlil etmək yaş və zamanı qabaqlamaq bacarığının işarəsidir. Haqqında yazılan məqalələrdə də bu bacarıq və konseptual yanaşmalar ardıcılıqla vurğulanmışdır. "Onu tələblik illərində hamı sevdi: istər qrup yoldaşları, istərsə də müəllimləri. Çünki saatlarla stol arxasında oturur, inadlı axtarışlar aparır, poetik vüsətli doğma ana dilimizin - Azərbaycan dilinin açılmayan sirlərini açmağa çalışdılar" əsaslı bir təəssüratın, müşahidənin nəticəsi olaraq bir istedadın həyat yolunun canlı tablosunu yaradır.

Daim axtarışlarda, dilçiliyin müxtəlif problemləri ətrafında geniş və sistemli müşahidələrdə (həm də mühakimələrdə) olan Yusif müəllimi təxminən tanıdığım qırx illik zaman müddətində eyni ahəngdə gördüm. Demək olar ki, asudə vaxtlarının böyük bir hissesi kitabxanalarda, ayrı-ayrı polib-

lar aparır. Tələbələrə ondan təkə müəllimliyin, elmin sirlərini deyil (əlbəttə bu əsasdır), həm də oturub-durmağı, ədəb-ərkanı, vətən, yurd, torpaq, insan sevgisini öyrənirlər. İbtidai təsəvvürdən günümüzdə qəder bir normativ olaraq daşınan davranış, əxlaq kutsallığını mənimsəyirlər.

Ə.Dəmirçizadə, A.Qurbanov kimi böyük müəllimlərin yetirməsi olan dos. Y.Yusifov o əzəmətli yolun davamçısı kimi araşdırmaları, müəllimlik fəaliyyəti ilə yoluna davam etmişdir. Akademik A.Qurbanov məktəbinin yetirməsi olaraq adını Azərbaycan dilçiliyinin müasir tarixinə yazmışdır. Bu, məsələnin bir tərəfidir, onun digər tərəfində, dediyimiz kimi, müəllimliyə dayanır və elə müəllimliyi ilə də eyni yola sadiq qalmışdır. Azərbaycan elm və təhsil tarixinə canlı, həm də yorulmaz fəaliyyəti ilə adını yazan (və yazmağı bacaran) akademik A.Qurbanov uzaqgörənliyi və sərişəsi sayəsində Yusif Yusifovun istedadını və həm də işgüzarlığını görüb universitet (institut) rəhbərliyinə gəlmiş vaxt elmi katib kimi məsul vəzifəyə gətirilmişdir. Uzun illər bu vəzifədə çalışmış, gənc kadrların elmə gelişində öz köməkliyini göstərmişdir. Bu köməkliyi görənlərdən biri də mən olmuşam və müxtəlif məsələlərin, çətinliklərin həllində o, məsləhət yerim olmuşdur. Moskva elmi-mədəni mühiti ilə ən çox təmas quran tədqiqatçılardan biri olaraq diqqət önünə gəlir. Bu bağlantılar, heç şübhəsiz, onun fəaliyyətinə öz təsirini göstərmişdir.

Dos.Y.Yusifovu bütün aspektlərdə müəllim, alim kimi tanıyırdıq və haqqında yazılan məqalələrdə bunu başlıca olan kimi görürük. Ancaq o, ictimai, ədəbi-mədəni mühitə həmişə açıq olan şəxsiyyətlərdən olmuşdur. Səksəninci illərdə, eləcə də sonrakı onilliklərdə yazdığı məqalələr bunun göstəricisidir. Daha doğrusu, söz və mövqə sahibi olmuşdur. "Protokol rəsmi sənəddir" (1982), "Qabaqcıl iş təcrübəsini öyrənmək" (1986), "Elmi-pedaqoji kadrlarla

Bütün bunlar həm də etnoqrafik, arxeoloji, mifoloji və coğrafi zənginliyin göstəriciləridir. Toplum da bütün ruhu, dil göstəriciləri ilə gələn yolun stixial məzmununu olanları ilə gələcəyə etnopotensiya olaraq ötürməyə həssaslıq göstərir. Azərbaycan xalqının tarixi təsəvvürühdə təhtəşür səviyyəsində bir yaşam və ötürücülük konsepsiyası yer alır və orada vurğulan ki, əslini özümdə, özünü övlətimdə görənlər xoşbəxtsindir. Dilçi alim Y.Yusifov da formalaşdığı Xanlıqlar mühiti, ailə tərbiyəsi ilə bu konseptə köklənmişdir. Yusif müəllimin dünyaya göz açdığı ailəsi də qardaşları) Azərbaycan elminə bir-birindən istedadlı simalar bəxş etmişdir.

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Y.Yusifov ədəbi-mədəni mühitə bütün aspektlərdə açıq olan şəxsiyyətlərdəndir. Dilçiliyin ayrı-ayrı problemləri ilə bağlı yazdığı tədqiqatlar onun təkə dilçiliklə bağlı nəzəri görüşlərini əhatələmir, həm də məsələyə daha geniş kontekstdə yanaşmaq müstəvidində əsaslı əhatəliliklə, tipoloji münasibət sərgiləyə bilmək bacarığı ilə spesifikləşir. Bu dilçi alimin həm də ədəbiyyatşünaslıq görüşlərini, toplumun məişətinə, etnoqrafik zənginliyinə, coğrafi atlasına dərinləndirən bələddiyinin nəticəsidir. Bütün bunlar eyni zamanda onun bir istiqamətdə fəlsəfi görüşlərinə, yüksək mədəniyyət intellektiyasına, erodusiya qabiliyyətinə dayanır. Bir növ apardığı təhlillərdə dilçilik, ədəbiyyatşünaslıq, etnoqrafik düşüncələrinin rəngarəngliyi tədqiqatlarına əlavə ovqat qatır və göstərici kimi özünü nümayiş etdirir. Təhlillərində fəlsəfi aspekt və mühakimələrinə müstəvidə apara bilmək xarakteri ensiklopedik zənginliyinə faktlaşdırır.

Yusif müəllim daim qələmi əlində olan ziyalılarımızdır və söz sahibi kimi bütün ədəbi-mədəni mühitə münasibəti ilə diqqət önünə gəlir. Akademik A.Qurbanov, prof. Q.Kazimov, prof. H.Mirzəyev, prof. N.Taqisoy,

DİLÇİ ALİM YUSİF YUSİFOV: ÖZÜNƏMƏXSUSLUQ VƏ İSTEDAD NÜMUNƏSİ

cıl, balıqçıl, çaxraçıl zooleksmələrini örnək göstərmişdir. Yəni örnək göstərilən quş adlarının isim olduğunu diqqətə yönəltmişdir. O, belə örnəklərə baxıb morfolojiyaya dair dərslüklərə misalları təkə bədi ədəbiyyatdan seçməklə yetərlənməməyi, elmi, publisistik və digər üsullarda yazdırılıb çap olunmuş qaynaqlardan da istifadə etməyi, yararlanmağı vacib saymışdır. Çünki qrammatikaya, daha doğrusu, həmin dilçilik şöbəsinin morfolojiya və sintaksis bölməsinə dair misalları yalnız bədi ədəbiyyatdan seçmək olmaz, yaxud bədi ədəbiyyatdan seçilən materiallarda rast gəlinməyən örnəklər başqa qaynaqlarda tapılır.

Dünyaya göz açdığı mühit (Xanlıqlar kəndi və onun tarixi mənzərəsi haqqında böyükklərin söylədikləri), eləcə də institut həyatı, ona dərs deyən bir-birindən istedadlı şəxsiyyətlər, alimlər, müəllimlər Y.Yusifovun elmə geliş və istedadının açılışı üçün bir vəsile olmuşdur. İ.Şıxlı, Ə.Dəmirçizadə, A.Qurbanov, P.Əfəndiyev, F.Fərhadov, M.Hökimov, A.Hüseynov, Ə.Şükürlü, M.Məmmədov, X.Məmmədov, Q.Kazimov və onlarla böyük müəllimlər ona örnək olmuşlar. Y.Yusifov bu böyük şəxsiyyətlərdən təkə elmin, müəllimliyin sirlərini öyrənməmiş, həm də bir

lemləri ilə bağlı məsələlərin araşdırılmasında keçər. Qaynaqlarla yorulmadan işləyən və işləməyi usanmadan bacaran az-az tədqiqatçılar vardır. Keçdiyi böyük, həm də zəngin, uğurlu ömür yolu ilə nümunədir. Harada axtarsan sorəyi kitabxanalardan, oranın oxu zalılarından gələr, gedib orada taparsan. Bunu isə ancaq və ancaq elm fədaisi olma kimi səciyyətləndirmək olar.

Azərbaycanın ədəbi-mədəni tarixində böyük-böyük alimlər, müəllimlər olub və bütün fəaliyyətləri ilə nümunəyə çevriliblər. Bir növ yaddaş örnəyi olaraq gördükləri görəkli işlərlə onları taniyanların xatirə yerinə çevriliblər. Böyük alim kimi əvəzsiz araşdırmalar aparandan böyük müəllim kimi və yaxud da əksinə həmin təsəvvürü formalaşdırmaq imkanında olmamışdır. Belə hal çox az-az ziyalılara nəşibdir. Onlar bir istiqamətdə yaddaş örnəyinə çevrilməklə yaşarlıq qazanmışlar. Yusif müəllim də həmin az-az ziyalılarımızdandır ki, müəllimliklə alimliyin harmoniyasını öz fəaliyyətində yarada (nümayiş etdirə) bilmişdir. Bütün tələyini Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti ilə bağlayan Yusif Yusifov uzun illərdir ki, universitet auditoriyalarında dilçiliyin müxtəlif problemlərindən (fənlərdən) mühazirə və seminar-

ış" (1986), "Kitab üzərində necə işləməli" (1988), "Yenidənqurma və tələbə özünüdərəsi" (1988) və s. məqalələri problematikası ilə maarifləndirmə funksiyası yerinə yetirir, elə mahiyyəti ilə də buna xidmət edir. Səksəninci illərin praqmatik mənzərəsi və milli özünüdərkən periferik xarakteri bütün spektrləri ilə Yusif müəllimin fəaliyyətinə istiqamət vermə və bir deviz olaraq aparıcılığı səciyyətləndirmişdir.

"Azərbaycan dilinin zooloji leksikası" mövzusunda namizədlik dissertasiyası (indiki fəlsəfə doktorluğu) yazan Y.Yusifov dil faktlarından çıxış edərək müqəddəs Azərbaycanımızın zəngin flora və faunasında bir istiqaməti zoonimik atlası geniş aspektdə təhlil cəlb etmiş və bütünlükdə problem mahiyyətdə yönəlik fakturasını təhlil etməklə diqqəti ora yönəldirmişdir. Azərbaycan xalqının dil mənzərəsi bütün aspektlərdə qədimliyin, ən eski zamanlardan, ibtidai təsəvvürdən günümüzdə gələn yolun leksik və fonosemantik göstəricisi olaraq özünü nümayiş etdirir. Məsələ təkə toplum tarixi, keçib gəlmiş yol haqqında təsəvvürü ehtiva etməklə də məhdudlaşmır, burada rəngarəngliklə və polifonik çeşidliliklə nəzərə çaracaq informasiya qatları var. Zoonimik sfera da bu sıradadır.

prof. B.Xəlilov, prof. A.Bayramov, şair, publisist Ə.Xələfi və başqaları ilə bağlı araşdırmaları tədqiqatçı alimin ədəbi-mədəni mühitə olan münasibətinə göstəricisidir. "Böyük zəhmətin və gərgin axtarışların bəhrəsi" (2013), "Mənəli zəhmətlə dolu həyat yolu haqqında düşüncələrim" (2 may 2007-ci il), "Mənəli zəhmətlə dolu həyat" (2017), "Ruhun özünəməxsusluğu" (2018), "Erməni xislətinin ifşası" (2018), "Nizami Tağısoyun poetik dünyasında vətənpərvərlik duyğuları" (2019) və s. məqalələri nəzəri-konseptual məzmunu ilə Y.Yusifovun konseptual yanaşmalarının ifadəsidir. Məsələn, akademik A.Qurbanovla bağlı düşüncələrinin bölünmə tədqiqatçı alim yazır ki, "Afad müəllim haqqında öz fikrini və düşüncələrimi, xoş xatirələrimi oxuculara çatdırmaq mənim mənəvi borcum, başlıca vəzifəmdir. Çünki bu böyük şəxsiyyət bir çoxları kimi mənim həyatımda, taleyimdə də işıqlı, silinməz izlər qoyubdur". Bu cür yazılan yazılmas keçmiş, böyükklərə sayğıdır. Və mən də bu cür izlər qoymam epizodik nümunələrdə Afad müəllimin Y.Yusufova hələ indi də bilmədikləri yaxşıqları etdiyinin şahidiyəm.

(Davamı 5-ci sahifədə)

DİLÇİ ALİM YUSİF YUSİFOV: ÖZÜNƏMƏXSUSLUQ VƏ İSTEDAD NÜMUNƏSİ

(Əvvəli 4-cü səhifədə)

Onun nə qədər təmkin, ağıl və ağıllıq etdiyi və gərgin vəziyyətdə istiqamətverici mövqeyini görmüşəm. Yusif Yusifovun tanınmış jurnalist, ictimai xadim Nəsir İmanquliyevin baş redaktorluğu ilə oxucuların maraqla oxuduqları "Bakı qəzeti" barədə yazdığı məqalədə həmin qəzetin çoxşaxəli fəaliyyətindən danışmışdır. "Bakı qəzeti"nin keçmiş indisi barədə" adlı bu məqalədə hər gün nəşr edilən qəzeti geniş oxucu kollektivinin böyük maraqla qarşılaması, Azərbaycan mətbuatı tarixində birinci axşam qəzeti olması, iki dildə (Azərbaycan və rus dillərində) çıxması, müsbət mənavi keyfiyyətlərin yetərli daşıyıcısı istedadlı ziyalı Nəsir İmanquliyevin 30 il onun redaktoru vəzifəsində çalışması, öz işinə yüksək vətəndaşlıq ləyaqəti mövqeyindən yanaşması, insanlara xeyirxah münasibəti açıqlanmışdır.

Yusif Yusifov Azərbaycanın qərbində yerləşən ən sonuncu rayon sayılan Qazax şair, nasir, dramaturq və aşıqlarının ömür yolunu, yaradıcılığını oxuculara çatdıraraq "Qazaxdadır" adlı böyük həcmli kitabının baş tərtibçisidir. O, əslən Qazax rayonundan olan şəxslərin həyat və yaradıcılıqları haqqında tarixi xronoloji ardıcılıqla, yaşadıqları dövrlər üzrə əlifba sırası ilə elmlilik prinsipi gözləməklə məlumatları sistemli şəkildə ədəbi dilimizə qayda-qanunlarına uyğun verməyi bacarmışdır.

Yusif Yusifov toplanmış materialların elmi-metodik səviyyəsinə, ədəbiyyatşünaslıq və dilçilik elmlərinin tələblərinə yetərincə cavab verə bilməsinə çalışmışdır. 616 səhifə materialı özündə gerçəkləşdirən, birləşdirən bu geniş tutumlu yaradıcılıq qaynağı ensiklopedik məzmunun daşıyıcısı olduğu üçün müxtəlif ədəbi növlü, janrlı yığcam yaradıcılıq nümunələrinin məzmun dolğunluğu gözlənilmişdir.

Yusif Yusifovun "Zirvədən zirvəyə yol (Səməd Vurğun ədəbi ənənəsinin Əli Rza Xələfli yaradıcılığında davamına bir nəzər)" adlı yaradıcılıq nümunəsində istedadlı şair, yazıçı, publisist Əli Rza Xələflinin özəl bədii yaradıcılıq axtarılarının göstəriciləri ilə klassik, eləcə də çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatının və ədəbiyyatşünaslığının böyük yaradıcılarından biri kimitənən bənzərsiz poeziya ustası Səməd Vurğunun ədəbi ənənələrinin ləyaqətli davamçılığına söyləməyə yetərincə imkan verir.

Onun lirikasında dahi şairimiz Səməd Vurğunun yaradıcılığında olduğu kimi, zamanın tələblərinə uyğun ictimai problemlərin bədii həllinə girişilir. Əli Rza Xələflini şəxsi emosiyaların təsirinə düşməyən, həmişə ağıla üstünlük verən, hissələrə, emosiyalara yox, gerçəkliyə yüksək dəyər verən ədəbi şəxsiyyət adlandırmaq olar.

Onun müxtəlif janrlarda yazdığı əsərlər dəyərli sənət nümunələridir. Dolğunluq və çoxcəhətlik Əli Rza Xələflinin yaradıcılığının başlıca özəlliyidir. Bu yaradıcılıq özəlliyinin çox mənalı, zəhmətlə dolmuş və yaradıcılıq yolu keçməsindən qaynaqlandığını aydın görə bilərik.

Haqqında yazılmış qaynaqlarda XX əsrin 80-ci illərindən mətbuatda çalışdığı "Xudafərin", "Qoşa qanad", "Qarabağ" və "Həyat" qəzetlərində xüsusi müxbir, söhbə müdiri kimi fəaliyyəti bu zənginliyinə bir nümunədir.

Yusif Yusifovun Sabir Bəşirovun tərtib etdiyi "Əli Rza Xələfli - 65 (ədəbi məqalələr, publisistik düşüncələr)" (II cild, Bakı, Vətən, 2009) kitabının 220-227-ci səhifələrində çapdan çıxmış "Ruhan özünüifadəsi" adlı yazısında Əli Rza Xələfli tanınmış şair, publisist, nasir, ədəbiyyatşünas-tənqidçi adlarının yetərincə layiqli daşıyıcısı kimidəyərləndirilmişdir. Zəngin, dolğun yaradıcılığın ona şöhrət qazandırdığı çalışqanlıq, yaradıcılığını çoxsaylı nümunələrin bəzəməsi bu ziyalı

şəxsiyyəti tanıyanlarda heyrət doğurduğu söylənilmişdir.

Yusif Yusifov ədəbiyyatşünas-tənqidçi adlandırıldığı Əli Rza Xələflinin fəaliyyət dairəsini darlaşdırdığına görə Haqqında danışılan Əli Rza Xələfli özündən yaşca, təcrübəcə böyük müasirləri filologiya elmləri doktoru Qəzənfər Kazimov, Qəzənfər Paşayev kimi iki müstəqil, kökdəş elmlərin - dilçiliyin, həm də ədəbiyyatşünaslığın görkəmli, yetərincə çalışqanlıq öndərləri olduqlarına görə filoloq-tənqidçi adlandırılmasını daha düzgün saymışdır. Onun Əli Rza Xələfli barədə fikrində böyük həqiqət vardır. Çünki Əli Rza Xələflinin mövzu dairəsi genişdir. O, sözü geniş monasında filoloqdur, hər iki müstəqil elm sahələrinə dair fikir irəli sürür.

Yusif Yusifovun ədəbiyyatşünaslığa aid elmi-nəzəri görüşlərini gerçəkləşdirən yazıları vardır. Onun Musa Ələkbərlinin bədii yaradıcılığına aid "Düşünən və düşündürən şair", Nizami Tağısoylu ilə bağlı "Nizami Tağısoy yaradıcılığında vətənpərvərlik duyğuları" və s. məqalələrini nümunə göstərmək mümkündür.

Yusif Yusifovun yaradıcılıq nümunələrindən biri də görkəmli filosof alim filologiya elmləri doktoru, əməkdar elm xadimi, professor Həsən Mirzəyevlə bağlıdır. Həmin nümunə "Elmlə şəxsiyyətin harmoniyasını yadsan ziyalı" adlanır. Burada görkəmli ictimai-siyasi xadim, xeyirxah, humanist insan, Azərbaycan folklorunun, xüsusən aşıq yaradıcılığının gözəl bilicisi Həsən Mirzəyevin çoxcəhətli fəaliyyətindən söhbət açılır. Həmin məqalə

"Kredo" qəzetində (17.05.2023, 7.06.2023, 14.06.2023-cü il) dərc edilmişdir.

Yusif Yusifov "Dilxarici faktorlarla qarşılıqlı münasibətlər zəminində elmi şura və elmi katib sözləri haqqında düşüncələrim" adlı yaradıcılıq nümunəsini 10.06; 07. 2024-cü ildə "Kredo" qəzetində çap etdirmişdir. Məqalə 1984-1994-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun elmi katibi olduğu zaman gördüyü, qarşılaşdığı real, gerçək faktlara, hadisələrə söykənir yazılmışdır. Yusif Yusifov indiki ADPU-nun elmi katibi təyin ediləndə orada yalnız ənənə hökm sürmüşdür. Bunun səbəbi elmi çura, elmi katib adlarının birinci hissəsinin (elmi sözü) düzgün anlaşılması olmuşdur. Belə ki, həmin adların (terminlərin) ön tərəfindəki elmi sözü dar anlamda başa düşüldüyü üçün göstərilən vəzifənin daşıyıcısı ilə bağlı müəyyən xoşagəlməz hal yaratmışdır. Elmi katib vəzifəsinin icraçısı səhvə yol verilərək elmi hissənin işçisi sayıldığından 1984-cü il sentyabr ayının ortalarında elmi katib elmi hissənin işçisi sayılmış, elmi hissə yerləşən otaqda oturmaq vəzifəsinə aid edilməyən həmin strukturun işlərini görmüşdür. Göstərilən təhsil ocağında rektor təyin edilən filologiya elmləri doktoru, əməkdar elm xadimi, Azərbaycan EAnın müxbir üzvü, professor Afad Qurbanov yanlış ənənəyə son qoymuş, elmi katibin elmi hissənin işçisi olmadığını, universitetin ali məclisinin - elmi şuranın işlərini yerinə yetirdiyini açıqlamış, elmi hissədən çıxarılıb rektorluğun yaxınlığındakı otaqlardan birində yerləşdirilməsi barədə rəsmi göstəriş vermişdir. (Bax: 10 iyun 2024-cü il, "Kredo" qəzeti, s. 5). O vaxtdan 1994-cü ildə həmin vəzifədə qeyri-qanuni olaraq uzaqlaşdırıldığına qədər böyük elmi şuranın sədrinin, yəni rektorun tapşırıqlarını yerinə yetirdim. Bir gün onunla eyni kafedrada işləyən dosent Nəbi Əsgərov ona tədris hissəsində əmrlərə baxarkən Azərbaycan dilçiliyi kafedrasında dosent işlədiyinə görə elmi katib vəzifəsindən azad olduğu barədə əmri oxuduğunu söyləyir. Halbuki, qanun kafedranın dosenti olsa da elmi katib vəzifəsində işləməyə qanun yol verirdi. Əmr Yusif müəllimə bildirilmədən verilmişdir.

Yusif Yusifovun çoxsaylı yaradıcılıq nümunələrində dilçilik görüşləri, həyata baxışları, ədəbi-nəzəri düşüncələri müxtəlif təhlil yazılarında yığcam şəkildə verilmişdir. Həmin akademik (elmi), yaxud yaradıcılıq nümunələri bunlardır: Filologiya elmləri doktoru, əməkdar elm xadimi, professor Qəzənfər Kazimovla bağlı "Eldən və dildən gələn zəka. Hər kəsə qismət olmayan və zəngin elmi yaradıcılıq yolu keçənəlim haqqında düşüncələrim" ("Kredo" qəzeti, 12, 19, 26 may, 2, 9, 16, 30 iyun 2012), "Ədəbi-nəzəri fikrin görkəmli nümayəndəsi" adlı ədəbiyyatşünaslıqla bağlı yaradıcılıq nümunəsində talantlı filoloq alimin uzun illər çalışdığı bədii və ədəbi-nəzəri materiallar üzərində apardığı sistemli axtarırları nəticəsində başa çatdırdığı yüksək elmi-metodik tələblərə cavab verən çoxlu dolğun faktlarla, nəzəri ümumiləşdirmələrlə diqqəti cəzəən beş yüz səhifəlik "Sənət və həyat" adla-

nan iri həcmli araşdırmasını unudulmaz, istəklili Eminin əziz xatirəsinə... başlığı ilə oxuculara, elmi, elmi-pedaqoji ictimaiyyətə çatdırılmışdır ("Ədəbiyyatşünas Ramin Əhmədov", Bakı, Zərdabi nəşriyyatı, 2023, 160 səh., redaktoru və tərtib edən filologiya elmləri doktoru, professor Mahmud Allahmanlı).

Yusif Yusifov "Xüsusi statuslu kitab" (21 aprel 2021) və bu ilin müxtəlif aylarında eyni adlı yaradıcılıq nümunəsi barədə ardıcılıqla 8 məqalə nəşr etdirmişdir.

O, tərcümə, tərtib, ön söz və qeydlərin müəllifi kimiya üzrə fəlsəfə doktoru Nazir Əhmədlinin böyük zəhmət və səbrlə oxuculara, elmi ictimaiyyətə çatdırdığı çox dəyərli yaradıcılıq axtarışının 77-ci səhifəsində əldə etdiyi, tapdığı bilgidən sevindiğini belə izah etmişdir: "Nazir Əhmədlinin Qazax nahiyəsinin kameral təsviri" kitabının 76-80-ci səhifəsində doğulub boya-basa çatdığım Böyük Xanlıqlar kəndi (267-288a) haqqında məlumat verilmişdir. 77-ci səhifədə Yusif Qoca oğlu 40 y; oğulları Məmməd 5 y; Qoca 2 y; Yolçu 2 y. (4)1). (Nazir Əhmədlinin "Elm və təhsil" nəşriyyatının Bakı, 2018, 428 s.). Göstərilən səhifədə öyrəndiyim məlumat və yaxınları çox sevindirirdi. Uzun illər düşündüm ki, görəsən Yusif babamdan əvvəlki babam kim olubdur.

Dilçi alimimiz Y.Yusifovun təhlillərində mühüm bir hissəni digər bir dilçi alimimiz, Azərbaycan elminə, pedaqoji mühitinə göz, könül xoşluğu ilə xidmət edən, həm də fədakarlıq nümunəsi göstərən professor Buludxan Xəlilovla bağlı araşdırmaları təşkil edir. İki istedadlı dilçinin bir-biri ilə ilıq (səmimi) münasibətlərinin şahidi olmuşam. "Buludxan Xəlilov: elmin və şəxsiyyətin harmoniyası" (Bakı, Adiloğlu, 2018, 232 s.) kitabı bu səmimiyyətin, həm də bağlantıların, qiymətləndirmənin nümunəsi olaraq yaranmışdır. Monoqrafik araşdırmadakı ayrı-ayrı bölmələr ("Türkologiyaya giriş" dərsləri), "Orijinal və bənzərsiz dərslər haqqında linqvistik düşüncələr", "Türkoloji dilçiliyin təməlinə dair əsər barədə linqvistik düşüncələr", "Elm fədasisi", "Yeni tipli dilçilik əsərləri", "İstedadlı dilçinin yaradıcılıq axtarıları", "Böyük zəhmət, gərgin axtarıların sevindirici nəticələrini görəndə") bütün aspektləri ilə bir böyük alimin digər bir böyük alimi, istedadlı qiymətləndirməsinin göstəricisidir.

Monoqrafıya yüksək təfəkkür intellektualıya malik dilçi alim yaradıcılıq və şəxsiyyət harmoniyasını əhatələmək məqsədi daşıyır və çox doğru olaraq vurğulan ki, "filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilov sanki elm üçün həyata gəlmişdir. O, həmişə öyrənməkdə ardıcıl və aramsız yaradıcılıq axtarıları aparmaqdadır". Doğrudan da belədir və mən B.Xəlilovu həmişə də belə gördüm. Bütün bunlar və haqqında danışmaq çətin bilmədiyim digər çoxsaylı araşdırmaları dilçi alim Y.Yusifovun ömür yolunu və müdrikliyə gedən şəxsiyyət platformasının realıq göstəriciləridir. Belə bir zənginliklə qürurlanmağa dəyər.